

KRŠENJA DJEČJIH PRAVA U HRVATSKIM MEDIJIMA: ISTRAŽIVANJE I ANALIZE PARADIGMATSKIH SLUČAJEVA

DOI članka: 10.47960/2831-0322.2024.1.28.143

Sažetak

Rad polazi od činjenice da do 2010. godine nije bilo ili je bilo vrlo malo istraživanja o pravima djece u medijima, što se promijenilo zahvaljujući Komunikološkoj školi koja djeluje unutar Matice hrvatske u suradnji s Uredom pravobraniteljice. Cilj je ovoga istraživanja utvrditi moguće pomake u toj svijesti i obvezi u medijima. Temeljna je hipoteza: „Hrvatski mediji krše prava djece pri izvještavanju.“ Poseban naglasak, što se analize slučajeva tiče, stavljen je na djecu poznatih osoba, pogotovo u okolnostima vezanima za brakorazvodne parnice ili sporove za skrbništvo nad djetetom te zlouporabu djece u kontekstu političkoga marketinga. Zaključak je istraživanja da poštivanje prava djece u medijima nije na zadovoljavajućoj razini.

Ključne riječi: *djeca; prava; mediji; kršenje.*

IVICA ŠOLA*

MELITA HOMA**

Prethodno priopćenje

Preliminary communication

UDK: 316.774 -053.2

316.774: 34 -053.2

Primljeno: 19. travnja 2024.

* dr. sc. Ivica Šola, izv. prof., Akademija za umjetnost i kulturu, Odsjek za kulturu medije i menadžment, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, ivica.sola68@gmail.com

** Melita Homa, mag. kult., Hrvatska radiotelevizija, Centar Osijek, melita.homa@hrt.hr

Uvod

Novinarska profesija često ispred sebe ima temu koja se bavi djecom. Bez obzira na to radi li se o školi, vrtićima, predstavama, humanitarnim akcijama ili bilo kakvim edukativnim akcijama i radionicama namijenjenih školskom uzrastu. Kako su novinarstvo u većini slučajeva slika, riječ i ton, a novinari imaju slobodu izražavanja, postavlja se pitanje gdje je granica. Primjerice, u većini slučajeva kada se snima škola ili vrtić unaprijed se mora od ustanove zatražiti odgovor na pitanje imaju li djeca roditeljski pristanak na snimanje. To je praksa koja se već godinama provodi. Jedino tako npr. televizija može imati sliku o onome što je tema reportaže. Osjetljivo je i snimanje djece na ulici u pratnji roditelja bez pristanka. Događalo se da su neke institucije zvale medije da prate njihove akcije u kojima sudjeluju djeca, a istovremeno nisu imali dozvolu za njihovo snimanje i fotografiranje. To je onaj dio problema s kojima se novinarske ekipe susreću na terenu. Na primjer, snimiti prvi dan škole nakon *lockdowna*, a prema nalogu Ministarstva obrazovanja uopće se nisu smjela snimati djeca, čak ni da im se ne vidi lice. S druge strane, često smo svjedoci da snimljeni kadrovi ili fotografije budu izvučeni iz jednoga konteksta, a koriste se kao ilustracija novinarskoga teksta ili priloga koji nemaju veze s temom za čije su potrebe zabilježeni. Tanka je granica između ovih dviju krajnosti i novinari moraju naučiti „plesati“ na njoj kako bi izvijestili javnost, a da pri tome ne prekrše prava djece. U ovome radu poseban naglasak, što se slučajeva tiče, stavili smo na djecu poznatih osoba, pogotovo u okolnostima vezanima za brakorazvodne parnice ili sporove za skrbništvo nad djetetom te zlouporabu djece u kontekstu političkoga marketinga.¹

1. Rijetka istraživanja

Prije osnivanja Ureda za pravobraniteljicu u Hrvatskoj opsežnija istraživanja o pravima djece u medijima nisu se ni izrađivala i objavljivala. Zanimljivo je da je prvo istraživanje koje se bavilo prikazom djece u hrvatskim medijima provedeno 2010. godine, a zajedno s Uredom pravobraniteljice za

¹ Ova je problematika donekle već obrađivana. Vidjeti: Ivica Šola – Mirta Germovšek, „Objavljivanje dječjih fotografija na internetu i etička odgovornost roditelja u kontekstu narcističke kulture“, *Crkva u svijetu*, 52 (2017.) 4, str. 632-649. U navedenom članku donesena su pravna pravila kao i etički kodeksi te relevantna literatura.

djecu provela ga je Matica hrvatska. Polaznici Komunikološke škole Matice hrvatske analizirali su sedam hrvatskih dnevnih novina tijekom cijele kalendarske godine i oko tri i pol tisuće novinarskih tekstova. Iz analize sadržaja koju su proveli prednjačili su oni s negativnim kontekstom jer „šest od deset dominantnih tema odnosilo se na priloge negativnog karaktera: nasilje i zlostavljanje među djecom i nad djecom, seksualna zlostavljanja, kriminalne i prekršajne aktivnosti koje su počinila djeca, nesretni slučajevi i maloljetnička prostitucija“². Vrlo malo pisalo se o dječjim pravima, a ono što zabrinjava jest da je to istraživanje potvrdilo da su u tekstovima prevladavali jednostrani izvori informacija. Polazeći od ovoga istraživanja Lane Ciboci, odnosno činjenice da se do 2010. godine istraživači nisu bavili problematikom prava djece u medijima i kršenjem odnosnih prava, u ovome radu donosimo istraživanje o stavovima publike o pojavnosti i načinima kršenja prava djece u medijskome izvještavanju te kvalitativnu analizu nekih od uočenih primjera medijskoga kršenja prava djece.

2. Struktura uzorka

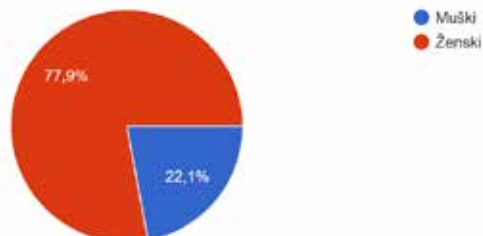
Za potrebe ovoga rada istraživanje o kršenju dječjih prava u hrvatskim medijima provedeno je istraživanje od 1. do 15. kolovoza 2020. godine. Instrument istraživanja bila je anketa u elektroničkome obliku postavljena na internetu. Ciljevi su bili istražiti koliko je ova pojava prepoznata u društvu i što ispitanici misle o toj temi te da istaknu i primjere najtežih kršenja dječjih prava u hrvatskome medijskom prostoru. Na taj način pomogli su stvaranju slike koliko društvo danas uočava taj problem. Također, cilj istraživanja bio je potvrditi/opovrgnuti temeljnu hipotezu ovoga rada koja glasi: „Hrvatski mediji krše prava djece pri izvještavanju.“

Ukupan uzorak onih koji su odgovorili na postavljenu anketu jest 213 osoba. Od toga broja 77,9 % bile su žene (166), a 22,1 % muškarci (47).

² Lana Ciboci, „Zaštita privatnosti djece u Večernjem listu i Jutarnjem listu u 2013. godini u odnosu na 2010. godinu“, *Medijske studije*, 5 (2014.) 9, str. 95.

Odaberite Vaš spol:

213 odgovora

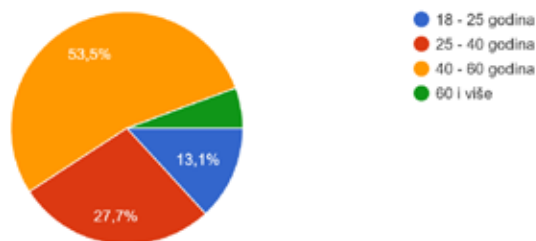
Grafikon 1. Uzorak ispitanika po spolu

Izvor: Izrada autorâ

Ispitanici su razvrstani u četiri skupine obzirom na svoju životnu dob. U skupini od 18 do 25 godina ukupno je odgovorilo 13,1 % (28) ispitanika, u skupini od 25 do 40 godina starosti 27,7 % (59) ispitanika, najviše ih je odgovorilo u dobnoj skupini od 40 do 60 godina, čak 53,5 % (114) ispitanika, dok ih je najmanje zastupljenih u najstarijoj dobnoj kategoriji, 60 godina i više, gdje je odgovorilo tek 5,6 % (12) ispitanika.

Odaberite Vašu dobnu skupinu:

213 odgovora

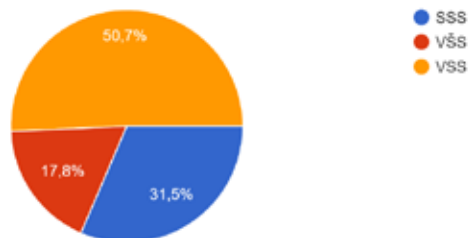
Grafikon 2. Uzorak ispitanika po dobi

Izvor: Izrada autorâ

U razinu obrazovanja zastupljene su tri kategorije SSS (srednja stručna sprema), VŠS (viša stručna sprema) i VSS (visoka stručna sprema). Najzastupljenija je bila skupina s VSS, s 50,7 % (108), potom oni sa SSS 31,5 % (67), te s 17,8 % (38) ispitanika s VŠS.

Odaberite razinu Vašeg obrazovanja:

213 odgovora

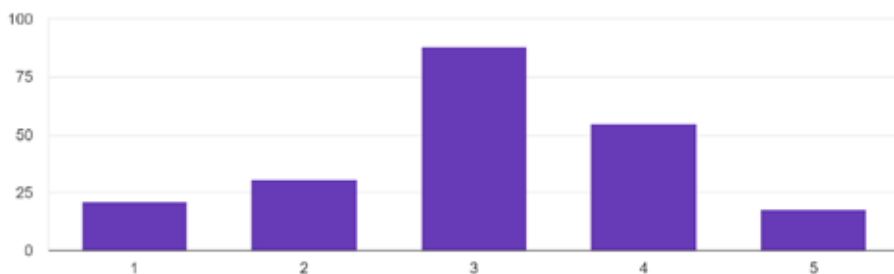
Grafikon 3. Uzorak ispitanika po stručnoj spremi

Izvor: Izrada autorâ

Ispitanici su potom zamoljeni da ocjenom od 1 do 5 odgovore kako ocjenjuju hrvatske medije u svezi s pojmom kršenja prava djece. Smatraju li ispitanici da hrvatski mediji krše prava djece u svojim izvještavanjima?

4. Kako ocjenjujete hrvatske medije vezano uz kršenje prava djece? Smatrate li da hrvatski mediji krše prava djece u svojim izvještavanjima?

213 odgovora

Grafikon 4. Ocjena hrvatskih medija vezano za kršenje prava djece

Izvor: Izrada autorâ

Zanimljivo je da su gotovo podjednako najmanju (1) i najveću (5) ocjenu ispitanici dali skoro u istome opsegu uzorka ispitanika, njih po 9,9 % (21) ispitanika ocijenilo je loše i 8,5 % (18) odlično. Nisku ocjenu (2) hrvatskomu medijskom prostoru dalo je 14,6 % (31) ispitanika, vrlo dobrim (4) medijsku scenu ocijenilo je 25,8 % (55) ispitanika, a najviše njih 41,3 % (88) dalo je

ocjenu dobar. Ta ocjena daje prostor za poboljšanje odnosa medija prema zaštiti dječjih prava.

3. Najistaknutiji primjeri kršenja prava djece u hrvatskim medijima

U anketi je ispitanicima postavljeno pitanje koji slučaj smatraju najgorim slučajem kršenja prava djece u medijima u Hrvatskoj. Zamoljeni su navesti i primjer. Na to je pitanje od 213 ispitanika odgovorilo njih 91. Neki se odgovori mogu i grupirati jer se odnose na isti slučaj:

- Slučaj pokušaja samoubojstva 12-godišnje djevojčice zbog izrugivanja na Youtubeu, novinari su stavili njezinu fotografiju i podatke u članak.
- Najgore je djeci javnih osoba, njihova prava se uvelike krše – najviše kod djece javnih osoba, dosta se iznose privatne stvari; slučaj Višnjić i kćer.
- Otkrivanje identiteta djece koje je otac bacio s balkona, posebno djevojčice koja je najteže stradala /Pag /Pag-djeca bačena s balkona/ Slučaj Pag/ Bacanje djece s balkona.
- Izvještavanja medija o djeci žrtvama bilo kojeg oblika nasilja, kaznenih djela, npr. fizičkog zlostavljanja ili silovanja, ako se izvijesti u kojem se mjestu dogodilo, inicijali i dob žrtve.
- Severina /Severinino dijete i njihovi sudovi /Sudski spor između Severine i njezinog bivšeg oko skrbnništva nad djetetom /Slučaj Severininog razvoda /Severinin sin/ Mali Aleksandar Popović.
- Kaznena djela maloljetnika /Prometne nesreće i obiteljsko nasilje/ Višnjačko nasilje
- Iskorištavanje djece u promotivne svrhe /Objavljivanje fotografija djece poznatih/ korištenje djece u predizbornoj promidžbi.
- Izvještavanja o teško bolesnoj djeci; korištenje djece za donacije.
- Slučaj grupnog silovanja djevojke kod Zadra (Kada su u pitanju zločini poput silovanja, smatramo da se ime silovane osobe ne bi trebalo iznositi u javnost. Međutim, to se često radi.)
- Detaljno izvještavanje o obiteljskim tragedijama /Kad se izvještava o ubojstvu gdje je jedan roditelj ubo drugoga i tako se otkriva identitet djeteta

- Otac odveo dječaka u Italiju /Sudska ovrha nad djetetom u korist oca Talijana/ Slučaj malog Cezarea iz Splita.
- Iznošenje privatnosti bez dozvole, korištenje nečijeg lošeg primjera kako bi se iz toga nešto naučilo.
- Migrantski val 2015.
- Vukovarski gradonačelnik Penava podijelio video klip maloljetnika bez dopuštenja i cenzure.
- Razvlačenje djece po medijima u slučaju razvoda poznatih osoba.

3.1. Djeca u političkome marketingu

Iako stručnjaci godinama upozoravaju na nedopušteno korištenje djece u političke svrhe, nažalost to je trend koji se nastavlja do danas. Besplatan je to *public relations* za političara koji izaziva suosjećanje, stvara ljepšu sliku o njemu ili njoj. Posebno je to vidljivo u predizbornim kampanjama, bilo da je riječ o izborima na državnoj ili lokalnoj razini. Djeca na takvim događanjima većinom su samo ukras političkoga skupa. Na tu praksu upozorila je i dječja pravobraniteljica koja se obratila Državnomu izbornom povjerenstvu za donošenje strogih pravila kojim bi se to moglo spriječiti te apelirala na javnost da reagira u neprimjerenim slučajevima koji su najčešći za vrijeme izbora. Također se obratila izbornim stožerima i organizatorima skupova da se „djecu zaštititi od svih situacija koje bi mogle biti protumačene kao iskorištavanje djece u kampanjama političara“ (tportal.hr, autorica: Silvana Srdoč, objavljeno 11. 12. 2019.). Na navedeni element kandidate u političkoj kampanji upozorilo je i Državno izborno povjerenstvo.

Među slučajevima koji su podigli veliku prašinu bilo je pojavljivanje tadašnjega saborskog zastupnika Ivana Pernara u školama. Pravobraniteljica za djecu ocijenila je njegovo ponašanje nedopuštenim i nezakonitim da „mimo svih propisa i pravila ulazi u srednje škole gdje razgovara s učenicima, fotografira se s njima i objavljuje njihove fotografije na svojem Facebook profilu“ (100posto.jutarnji.hr, autorica: Valerija Bebek, objavljeno 12. 2. 2019.) te ih ujedno poziva da napuste nastavu i posjete u Saboru.

Slika 1. Fotografija zastupnika Pernara s maloljetnicama; izvor: Index.hr, 27. 1. 2017.

Ovakve istupe zastupnika Pernara pravobraniteljica je oštro osudila. Riječ je možda o pomalo neobičnijemu pristupu djeci za vlastitu političku promociju u medijima. No, primjera korištenja djece kao dijela političkoga marketinga ima puno, i to u gotovo svim političkim opcijama. Ovakav način vlastite političke promocije uz pomoć djece sve je prisutniji na društvenim mrežama političara, bez obzira na to bili oni vladajući ili oporbeni.

Slika 2. Fotografija zagrebačkoga gradonačelnika s maloljetnikom na društvenoj mreži; izvor: Facebook stranica Milan Bandić gradonačelnik Zagreba, 3. 2. 2019.

Djeci nije mjesto na političkim skupovima ili na promotivnim plakatima političkih opcija. Ne bi se smjela koristiti za ostvarivanje političkih ciljeva odraslih ljudi. No, svjesni smo da se u stvarnosti ta preporuka ne poštuje te da upravo na području političkoga marketinga ima mnoštvo primjera kršenja djetetova prava na privatnost. Među prijavama dječje pravobraniteljice našle su se i službene stranice Grada Vukovara. Ured pravobraniteljice za djecu reagirao je na prijave vezane za objavljivane djece koja na utakmici ne ustaju na intoniranje himne. Vukovarskomu gradonačelniku preporučeno je da se snimka odmah ukloni sa službenih gradskih stranica jer se „javnom objavom krši pravo na privatnost, te ugrožavaju prava djece pripadnika srpske nacionalne manjine“ (dijete.hr, Preporuke pravobraniteljice za djecu u 2019.).

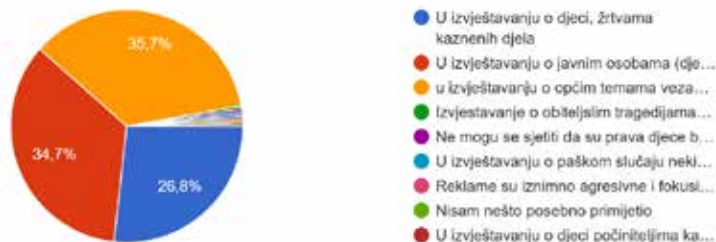
Na početku širenja koronavirusa, zbog svakodnevnoga pojavljivanja u medijima, članovi Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske, među kojima su i političari, u očima pojedine djece postali su superjunaci. Mediji su to prenijeli kao svojevrsnu zanimljivost, no u tome slučaju nisu pretjerali. Pravobraniteljica za djecu takvu je dječju perspektivu ocijenila pozitivnom jer „takav dječji doživljaj i interpretacija svijeta koji ih okružuje, pa tako i izvanrednih i stresnih događanja koja proživljavaju, pomažu djeci da se nose sa složenim osjećajima koje proživljavaju i posve su prirodni i očekivani“ (Srednja.hr, autor: Denis Gaščić, objavljeno 25. 4. 2020.). Potpuno pogrešno bilo bi djecu isključiti iz medija. U ovome slučaju vidjela se njihova strana priče i čuo se njihov glas. S druge strane, korištenje djece kao ukrasa nekomu političaru možemo ocijeniti neozbiljnim političkim marketingom.

3.2. Najčešća kršenja dječjih prava u medijskome prostoru

U anketi je ispitanicima postavljeno pitanje u kojim slučajevima smatraju da mediji najčešće krše prava djece. Tu se posebno ističu tri grupe odgovora.

8. U kojim slučajevima smatrate da mediji najčešće krše prava djece?

213 odgovora

Grafikon 5. Postotak slučajeva u kojima mediji krše prava djece

Izvor: Izrada autorâ

Najzastupljenije je izvještavanje o općim temama vezanim za djecu bez dozvole roditelja. Tako je odlučilo 35,7 % ispitanika (76). Velikim problemom u hrvatskim medijima 34,7 % ispitanika (74) navelo je izvještavanje o djeci javnih osoba (političara, pjevača, glumaca i sl.), a kao posebno ranjivu skupinu navode izvještavanje o djeci žrtvama kaznenoga djela, o čemu se izjasnilo njih 26,8 % (57). Ispitanici su na ovo pitanje naveli još neke odgovore, no ove tri skupine najzastupljenije su.

3.3. Djeca javnih osoba

Nažalost, djeca javnih osoba ne mogu birati hoće li se ili ne, kao i u kojemu kontekstu pojaviti u medijima. No, zadatak je roditelja da djecu što više zaštite od izloženosti u medijima. Poznat je i slučaj izvanbračne kćeri poznatoga hrvatskog glumca Gorana Višnjića sa Šibenčankom koja je mjesecima punila novinske stupce. Koplje oko priznanja očinstva malene djevojčice medijski se lomilo upravo preko djeteta. Intervjui s djetetovom majkom bili su rado čitani, javno su se iznosile optužbe i predbacivanja. Prvih mjeseci njezina života identitet djeteta na slikama nije bio skrivan, a to je napravljeno s namjerom jer su veliku nakladu imala ona izdanja koja su na fotografijama pokazala kako izgleda kći poznatoga glumca. Nakon objave da je majka stekla visoko obrazovanje, u medijima su se pojavile i fotografije s promocije gdje drži malenu djevojčicu u naručju potpuno otkrivena identiteta (Gloria.hr., objavljeno 17. 7. 2008.). Bilo je to potpuno nepotrebno objavljivanje djeteta otkrivena identiteta u naručju majke, no fotografije

malene djevojčice čiji je otac javna osoba čitateljima su bile iznimno zanimljive. Međusobna medijska prepucavanja roditelja dugo su trajala, padale su i teške riječi, a onda, nakon priznanja očinstva, „šibenski glumac Goran Višnjić preko svog odvjetnika prijavio je bivšu ljubavnicu pravobraniteljici za dječja prava i to zato što je bebu u nekoliko navrata eksploatirala u medijima“ (Index.hr, objavljeno 17. 1. 2008.). Nakon toga mediji su i dalje pratili priču, no sve je vidljivije zamagljivanje djevojčičina lica kako bi sakrili njezin identitet. Kako se svađa između roditelja stišala, polako je sve palo u zaborav, pa se danas djevojčica u medijima pojavljuje rijetko, s medijski zanimljivim ocem, dok majke gotovo da u medijima više i nema.

Slika 3. Dijete glumca Gorana Višnjića, pojavljivanje u medijima, izvor: Gloria.hr, 6. 9. 2007.

Zbog toga što joj je majka bila poznata hrvatska glumica Ena Begović, u središtu zanimanja medija od svoga se rođenja našla i njezina tek rođena kći Lana s kojom je pozirala za jedan poznati ženski časopis neposredno prije svoje tragične smrti. Nažalost, ta je tragedija obilježila njezin život kao i odrastanje bez majke. No, priča o maloljetnoj djevojčici ponovno je stigla u medije prilikom glasna razvoda njezina oca Josipa Dikana Radeljaka i pomajke Vlatke Pokos. Upletanje djevojčice u razvod oca i pomajke bio je u potpunosti medijski nepotrebno. Kako su oboje javne osobe, njihov se razvod našao u mnogim tabloidima, a jedan hrvatski portal navodi izjavu Vlatke Pokos: „Trpjela sam zbog malene djevojčice. Jedini ljudi koji joj čine zlo su njen otac i njegova djevojka jer ju povlače po sudovima i spominju u medijima.“ U tekstu navodi

„kako ju je u jednoj poruci mala Lana nazvala mamom“ (Index.hr, autor: N. Š., objavljeno 6. 12. 2009.). Da se medijsko prepucavanje između bivših supružnika nastavilo i godinama kasnije, kada je Radeljakova kći postala već punoljetna, potvrđuju noviji novinarski napisi gdje on za Pokos govori: „pa ta je obična namiguša, zapuštena od majke i oca, odgajana od jadne siromašne bake u pustom seocetu pokraj Koprivnice, tukla je divljački moju kći Lanu skoro svaki dan“ (Maxportal.hr, objavljeno 10. 12. 2019.). Činjenica je da su tijekom odrastanja doista prekršena djevojčičina prava u medijima – prvo zbog tragične majčine sudbine, a onda i zbog ružna očevog razvoda s drugom suprugom. Stoga ne čudi da danas uopće nije na društvenim mrežama i time kao da želi poručiti da više ne želi biti dio medijske pozornosti.

Dok je bio ministar kulture, Zlatko Hasanbegović dječjoj pravobraniteljici poslao je pismo s apelom protiv govora mržnje objavljenom u tjedniku *Nacional*, u tekstu *Od raspusta do kampanje*, a ona je objavila javno upozorenje zbog mogućega omalovažavajućeg i uvredljivog teksta: „nije zgodno u prvom redu gala koncerta na Stradunu razvaliti čeljust žvakaćom gumom, s cijelom obitelji; ženom i djecom koja također marljivo žvaču. Možda od nervoze ili dosade zbog krajnje nenaviknutosti na takve događaje“ (Večernji.hr, autor: Robert Jurišić, objavljeno 21. 7. 2016.). Tadašnja je pravobraniteljica istaknula da je povrijeđeno pravo djece prema *Konvenciji o pravima djeteta* i *Pravilniku o zaštiti djece u elektroničkim medijima*, jer se djeca ne smiju vrijeđati ni po kojoj osnovi. Kritički osvrt kojim se procjenjuje rad neke javne osobe nije dovela u pitanje, no jesu li u tekst uopće morala biti uključena političareva djeca? O tome su se slučaju izjasnile obje strukovne novinarske udruge u RH, i Hrvatsko novinarsko društvo (HND) i Hrvatski novinari i publicisti (HNIP). HND je podsjetio da novinari i urednici moraju zaštititi djecu od izlaganja u medijima te su ocijenili tekst „neprijemnim i nije se smjelo dogoditi spominjanje supruge i djeca ministra kulture“ (Nacional.hr, objavljeno 21. 7. 2016.). HniP je tražio očitovanje prozvanoga tjednika i pravobraniteljice te istaknuo da autorica teksta „ne libeći se niti pisati i neistine i uvrede nisko insinuirala da se Hasanbegovićeva djeca ne znaju ponašati na javnim mjestima, a posebice na kulturnim događanjima“ (Nacional.hr, objavljeno 21. 7. 2016.). Tadašnji ministar kulture tužio je tjednik i novinarku i tri godine kasnije nepravomoćnom presudom dobio parnicu u svoju korist. „Riječ je o svojevrsnom presedanu hrvatskog pravosuđa jer je ovo prva presuda koja štiti djecu političara“ (Direktno.hr, objavljeno 26. 2. 2019.), pisali su

neki hrvatski portali, dok se autorica teksta branila time da je riječ o autorskoj satirično političkoj kolumni.

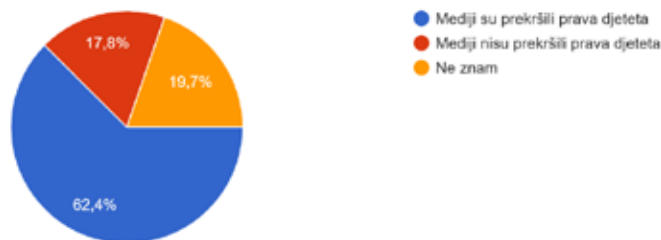
Iako je načelno riječ o potpuno drukčijim slučajevima, dječja pravobraniteljica istaknula je i da djeca javnih osoba imaju pravo da ih se ostavi na miru, naravno riječ je o zaštiti njihove privatnosti prilikom pisanja tekstova o njihovim u javnosti poznatim roditeljima.

3.4. Slučaj Severina (Vučković)

Puno se pisalo i govorilo o slučaju borbe za skrbništvo sina pjevačice Severine i njezina bivšeg životnog partnera, pa je ispitanicima u anketi postavljeno i pitanje smatraju li da su mediji tijekom izvještavanja o sudskome postupku kršili prava maloljetnoga dječaka. Da su u ovome slučaju mediji prekršili prava djeteta, odgovorilo je njih 62,4 % (133 osobe), odgovor nije znalo dati 19,7 % (42), dok njih 17,8 % (38) smatra da mediji nisu prekršili prava djeteta.

10. Smatrate li da su mediji tijekom izvještavanja o sudskom postupku o skrbništvu kršili prava maloljetnog sina pjevačice Severine?

213 odgovora

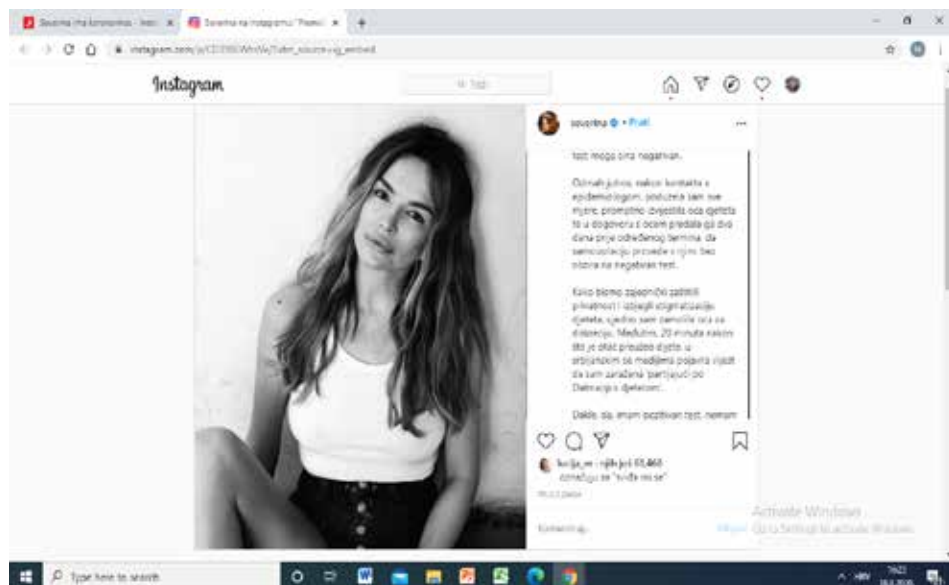

Grafikon 6. Izvještavanje medija o sudskome postupku o skrbništvu sina pjevačice Severine

Izvor: Izrada autorâ

Kada se rastaju javne osobe, nažalost, i razvod braka postaje javan. No, riječ je o punoljetnim osobama. Njihovo zajedničko, maloljetno dijete oko kojega se roditelji sudski bore često se nađe u središtu medijskoga zanimanja. I tu se, nažalost, može dogoditi niz kršenja dječjih prava. Otac maloljetnoga dječaka, sina kojega ima s pjevačicom Severinom, osudio je neodgovornim što „majka tako manipulira javnim mišljenjem, zloupotrebjavajući dijete“ (Index.hr, autor: M.Ra, objavljeno 21. 12. 2019.).

Općinski sud u Zagrebu na kojemu se vodi sudski postupak oko skrbnništva reagirao je na medijsku eksponiranost slučaja i time pritiskom na sud. Također su zbog iznimne medijske izloženosti naglasili da se krše djetetova prava. U medijima je zbog toga i objavljeno priopćenje suda što inače nije praksa. Istaknuli su da je „nedopustivo i protivno odredbama Obiteljskog zakona i Konvencije o pravima djeteta, iznošenje osobnih podataka djeteta, narušavanje djetetove privatnosti i djetetova prava na oba roditelja“ (Dalmacijadanas.hr, „Općinski sud reagirao na medijsku eksponiranost Severininog slučaja-ona vrši pritisak na sud i krši prava djeteta“, objavljeno 29. 6. 2017.), a ne da se pravda traži u medijima i na ulici. Shvatljivo je da oba roditelja vole dijete, no neshvatljivo je da nijedno od njih nije prekinulo taj medijski rat u korist svoga djeteta. Mnogo su puta mediji, da bi mogli ilustrirati tekst, posezali za *Instagram* profilom pjevačice Severine gdje je objavljivala svoje fotografije sa sinom. U ožujku 2018. godine na poznatome hrvatskom portalu pojavila se vijest da je *Instagram* obrisao sve fotografije sa sinom Aleksandrom, što je, čini se, i rezultat sudskoga spora oko skrbnništva nad djetetom, a obrazloženje je u tekstu: „Milan želi Severini zabraniti da javno eksponira njihovog sina te joj u skladu s tim želi zabraniti da objavljuje njegove fotografije na društvenim mrežama gdje je prate stotine tisuća ljudi“ (Index.hr, objavljeno 2. 2. 2018.). Pisano je i o slučaju pozitivna nalaza pjevačice Severine na COVID-19, no činjenica je da je riječ o javnoj osobi, pa je i njezinu objavu na *Instagram* profilu vidjelo više od 60 tisuća ljudi. Pjevačica na *Instagram* profilu navodi: „kako bismo zajednički zaštitili privatnost i izbjegli stigmatizaciju djeteta, ujedno sam zamolila oca za diskreciju. Međutim, 20 minuta nakon što je otac preuzeo dijete, u srbijanskim se medijima pojavila vijest da sam zaražena ‘partijajući po Dalmaciji s djetetom’“ (Instagram Severina(@Severina, objavljeno 14. 8. 2020.).

Slika 4. Prikaz *Instagram* objave pjevačice Severine; izvor: *Instagram* (@severina)

U svim tim javnim istupima vidljiva je međusobna netrpeljivost roditelja maloljetnoga dječaka, no postavlja se pitanje jesu li istupi s obje strane opravdani, radi li se o obračunu odraslih kroz medije i uolikoj su mjeri naštetili djetetovoj privatnosti i pravu na normalno odrastanje? U svojem komentaru Miljenko Jergović u *Jutarnjem listu* ističe da je dječak „te sreće ili nesreće da su mu roditelji poznate osobe i da živi u zemlji u kojoj tabloidi i toaletoidi žive i parazitiraju na životima poznatih, tako da o bračnim razmiricama, rastavi i sudskom procesu o starateljstvu znamo sve“ (Jutarnji.hr, autor: Miljenko Jergović, objavljeno 3. 12. 2019.). Taj bi dio života i sudskoga postupka za javnost trebao biti tajan, no nažalost, ne svojom voljom, dječak je postao meta medija. S obzirom na raširenost portala, društvenih mreža i sličnog trag je to koji će ga pratiti cijeli život kada u tražilicu upiše svoje, majčino ili očevo ime. Milan Popović Hrvatskomu novinarskom društvu prijavio je pet novinarskih tekstova koji su pisali o borbi za skrbništvo nad malenim Aleksandrom. Vijeće časti HND-a izjasnilo se jednim općim odgovorom, ali i za svaki prijavljeni tekst posebno. No, ono što je Vijeće tom prigodom naglasilo da „čak i kad se roditelji ne protive ili kad potiču medije da izvještavaju o sporovima oko roditeljske skrbi, radi dobrobiti djeteta mediji trebaju izbjegavati izvještavanje o tomu“. (hnd.hr, Zaključci 18. sjednice Novinarskog vijeća časti održane 16.

3. 2017., Milan Popović vs. Ivana Prgomet i Ana Lukaček). Zbog tehnološkoga napretka problem je i trajna dostupnost svih tih medijskih izvještaja, bili oni istiniti ili ne, koji mogu loše utjecati na djetetov razvoj.

Zaključak

Kako bismo dobili sliku koju populacija ima o stanju u hrvatskim medijima, u anketi je postavljeno pitanje koje je imalo svrhu zaključne ocjene: Smatrate li da se u proteklome desetljeću stanje zaštite djece u hrvatskim medijima promijenilo u odnosu na prije, i to ocjenom od 1 do 5, s tim da 1 predstavlja najlošiji odnos da se ništa nije promijenilo, a 5 da se puno toga promijenilo?

11. Smatrate li da se u proteklom desetljeću stanje zaštite djece u hrvatskim medijima promijenilo u odnosu na prije?
213 odgovora

Grafikon 7. Stanje u hrvatskim medijima

Izvor: Izrada autorâ

Najviše ispitanika, njih 96 (45,1 %), odgovorilo je srednjom ocjenom (3), potom je vrlo dobrim (4) pomakom na tome polju ocijenilo 49 ispitanika (23 %). Tek neznatan pomak na bolje zamijetilo je 25 ispitanika (11,7 %). Da se gotovo ništa na bolje nije promijenilo, misli 22 ispitanika (10,3 %), dok je velik pomak u medijima na bolje s ocjenom odličan (5) dao 21 ispitanik (9,9 %). Pozitivno je to što je ipak najveći broj ispitanika ocijenio srednjom ocjenom, jer to daje nadu da stanje u medijima i poštivanja prava djece ipak ide na bolje, kako zorno prikazuje ovaj posljednji grafikon.

Iz svega navedenog na našu početnu hipotezu o kršenju prava djeteta u medijima ovo istraživanje upućuje na relativno veću senzibilnost i odgovornost

pri izvještavanjima o djeci. No, kako je najveći broj ispitanika odgovorio srednjom ocjenom, pa i nižima, zaključujemo da situacija još uvijek nije dostatno zadovoljavajuća, naprotiv, što pred odgovorne stavlja ozbiljan imperativ dodatnih napora u svrhu poboljšanje situacije zaštite djece i njihovih prava.

Izvori

- 100posto.jutarnji.hr (2019) *Zagrli dijete, poljubi bebu! Ništa GDPR, samo P.R.*; <<https://100posto.jutarnji.hr/news/da-je-bandic-frajer-djecaku-koji-mu-je-rekao-hvala-ti-za-vrtic-objasnio-bi-da-su-mu-to-roditelji-platili-i-ne-bi-ga-koristio-za-samopromociju>> (16. kolovoza 2020.)
- 24sata.hr (2018) *Cesarea su izveli bosog, otac ga je razvlačio po haustoru*; <<https://www.24sata.hr/news/cesarea-su-izveli-bosog-otac-ga-je-razvla-cio-po-haustoru-578845>> (15. kolovoza 2020.)
- Dalmacijadanas.hr (2017.) *Općinski sud reagirao na medijsku eksponiranost Severininog slučaja-ona vrši pritisak na sud i krši prava djeteta*; <<https://www.dalmacijadanas.hr/opcinski-sud-reagirao-na-medij-sku-eksponiranost-severininog-slucaja-ona-vrsi-pritisak-na-sud-i-kr-si-prava-svog-djeteta/>> (17. kolovoza 2020.)
- Dijete.hr (2018.) *Upozorenje javnosti i medijima povodom ovrhe radi predaje djeteta u Splitu*; <<https://dijete.hr/upozorenje-javnosti-i-medijima-povodom-ovrhe-radi-predaje-djeteta-u-splitu/>> (15. kolovoza 2020.)
- Direktno.hr (2019.) *Obitelj Zlatka Hasanbegovića dobila tužbu protiv tjednika Nacional*; <<https://direktno.hr/domovina/obitelj-zlatka-hasanbegovica-dobila-tuzbu-protiv-tjednika-nacional-148301/>> (16. kolovoza 2020.)
- Gloria.hr (2008.) *Diploma u rukama*; <<https://www.gloria.hr/arhiva/diploma-u-rukama/5049983/>> (18. kolovoza 2020.)
- Index.hr (2008.) *Socijalna služba zbog naslovnica oprala ljubavnicu Gorana Višnjica*; <<https://www.index.hr/magazin/clanak/socijalna-sluzba-zbog-naslovnica-oprala-ljubavnicu-gorana-visnjica/371325.aspx>> (18. kolovoza 2020.)

- Index.hr (2009.) *Vlatka Pokos u suzama: Mala Lana mi je napisala Thank you mum!* <<https://www.index.hr/magazin/clanak/vlatka-pokos-u-suzama-mala-lana-mi-je-napisala-thank-you-mum/463761.aspx>> (18. kolovoza 2020.)
- Index.hr (2018.) *Instagram Severini obrisao fotke s Aleksandrom;* <<https://www.index.hr/magazin/clanak/instagram-severini-obrisao-fotke-s-aleksandrom/1029618.aspx>> (17. kolovoza 2020.)
- Index.hr (2019.) *Milan: Postoje jaki razlozi zbog kojih je ovo sa Severinom moralo ovako završiti;* <<https://www.index.hr/magazin/clanak/milan-postoje-jaki-razlozi-zbog-kojih-je-ovo-sa-severinom-moralo-ovako-završiti/2142075.aspx>> (17. kolovoza 2020.)
- Index.hr (2020.) *Severina ima koronavirus;* <<https://www.index.hr/magazin/clanak/severina-ima-koronavirus/2205209.aspx>> (17. kolovoza 2020.)
- Instagram Severina(@Severina, objavljeno 14. 8. 2020. <https://www.instagram.com/p/CD398EWhsVe/?utm_source=ig_embed> (17. kolovoza 2020.)
- *Izješće pravobraniteljice za djecu za 2019.;* <<http://dijete.hr/2020/PREPORUKE%20PRAVOBRANITELJICE%20ZA%20DJECU%202019.pdf>> (16. kolovoza 2020.)
- Jutarnji.hr (2019.) *Je li Aleksandra Popovića itko upitao gdje je njegov dom?;* <jutarnji.hr/naslovnica/je-li-aleksandra-popovica-itko-upitao-gdje-je-njegov-dom-9694033> (17. kolovoza 2020.)
- Jutarnji.hr (2020.) *Muškarac zaražen koronavirusom doveo dijete u Klaićevu i ondje bio dva sata!* <<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/muskarac-zarazen-koronavirusom-doveo-dijete-u-klaicevu-i-ondje-bio-dva-sata-trebao-je-bitu-u-samoizolaciji-10086112>> (7. kolovoza 2020.)
- Jutarnji.hr (2020.) *Zarazila sam svoju bebu, tek je drugi test pokazao da sam pozitivna: Ispovijest mame najmlađeg hrvatskog pacijenta zaraženog koronom;* <<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/zarazila-sam-svoju-bebu-tek-je-drugi-test-pokazao-da-sam-pozitivna-ispovijest-mame-najmladeg-hrvatskog-pacijenta-zarazenog-koronom-10178476>> (7. kolovoza 2020.)
- Maxportal.hr (2018.) *Drama u Splitu: Dječak Cesare u tajnosti odveden ocu-bijesni prosvjednici šire panične vijesti;* <<https://www.maxportal.hr>>

- hr/vijesti/drama-u-splitu-djecak-cesare-u-tajnosti-odveden-ocu-bijesni-prosvjednici-sire-panicne-vijesti/> (15. kolovoza 2020.)
- Maxportal.hr (2019.) *Radeljak uzvrća Pokos: Da je Vlatka odgajala moju Lanu, završila bi u Vrapču, a ne u elitnoj školi*; <<https://www.maxportal.hr/magazin/radeljak-uzvraca-pokos-da-je-vlatka-odgajala-moju-lanu-završila-bi-u-vrapcu-a-ne-u-elitnoj-skoli/>> (18. kolovoza 2020.)
 - Maxportal.hr (2020.) *Kriv je otac! Drama u zagrebačkom vrtiću. Vaša djeca, njih 119, moraju u izolaciju!* <<https://www.maxportal.hr/vijesti/kriv-je-otac-drama-u-zagrebackom-vrticu-vasa-djeca-njih-119-moraju-u-izolaciju/>> (7. kolovoza 2020.)
 - Nacional.hr (2016.) *HND: Neprimjereno spominjanje supruge i djece ministra Hasanbegovića*; <<https://www.nacional.hr/hnd-neprimjereno-spominjanje-supruge-i-djece-ministra-hasanbegovica/>> (16. kolovoza 2020.)
 - Nacional.hr (2016.) *HniP traži od pravobraniteljice da zaštiti djecu ministra Hasanbegovića*; <<https://www.nacional.hr/hnip-trazi-od-pravobraniteljice-da-zastiti-djecu-ministra-hasanbegovica/>> (16. kolovoza 2020.)
 - Net.hr (2018.) *Splićani najavili prosvjed protiv ovrhe nad Cesareom: Djecak je zbog zdravstvenih problema završio u bolnici*; <<https://net.hr/danas/hrvatska/splificani-najavili-prosvjed-protiv-ovrhe-nad-cesareom-djecak-je-zbog-zdravstvenih-problema-završio-u-bolnici/>> (15. kolovoza 2020.)
 - Srednja.hr (2020.) *Pravobraniteljica: Nije problematično da djeca crtaju ministre, trebaju im superjunaci*; <<https://www.srednja.hr/novosti/pravobraniteljica-nije-problematično-djeca-crtaju-ministre-trebaju-im-superjunaci/>> (16. kolovoza 2020.)
 - Tportal (2017.) *Milas-Klarić o prosvjednicima na Pujankama: Katastrofa, jedna u nizu*; <<https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/milas-klaric-o-djeci-prosvjednicima-na-pujankama-katastrofa-jedna-u-nizu-20170630>> (15. kolovoza 2020.)
 - tportal.hr (2019.) *Kolinda Grabar-Kitarović u kampanji opet pozira s djecom-reagirala je pravobraniteljica, a hoće li zaraditi još jedno upozorenje DIP-a?* <<https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/kolinda-grabar-kitarovic-u-kampanji-opet-pozira-s-djecom-reagirala-je-pravobraniteljica>>

ca-a-hoce-li-zaraditi-jos-jedno-upozorenje-dip-a-foto-20191210> (16. kolovoza 2020.)

- Večernji.hr (2016.) *Pravobraniteljica odgovorila Hasanbegoviću koji je tražio zaštitu prava svoje djece*; <<https://www.vecernji.hr/vijesti/pravobraniteljica-odgovorila-hasanbegovicu-koji-je-tražio-zastitu-prava-svoje-djece-1100944>> (16. kolovoza 2020.)
- Večernji.hr (2018.) *Cesare Avenati pušten je iz bolnice, a ovrha nije odgođena*; <<https://www.vecernji.hr/vijesti/cesare-avenatti-je-u-bolnici-a-ovrha-zakazana-za-utorak-1252821>> (15. kolovoza 2020.)
- Večernji.hr (2018.) *Splićani prosvjeduju protiv ovrhe nad dječakom Cesareom*; <<https://www.vecernji.hr/vijesti/splićani-prosvjeduju-protiv-ovrhe-nad-djecakom-cesareom-1252985>> (15. kolovoza 2020.)
- Večernji.hr (2019.) *Prijatelji iz razreda Cesarea ne smiju zvati, majka se odselila za njim u Italiju*; <<https://www.vecernji.hr/vijesti/prijatelji-iz-razreda-cesarea-ne-smiju-zvati-majka-se-odselila-za-njim-u-italiju-1310793>> (15. kolovoza 2020.)
- *Zaključci 18. sjednice Novinarskog vijeća časti održane 16.03.2017.* Hrvatsko novinarsko društvo: Milan Popović vs. Ivana Prgomet i Ana Lukaček; <<https://www.hnd.hr/milan-popovic-vs-ivana-prgomet-ana-lukicek>> (17. kolovoza 2020.)

VIOLATION OF CHILDREN'S RIGHTS IN CROATIAN MEDIA: RESEARCH AND ANALYSIS OF PARADIGMATIC CASES

Abstract

The paper has its foundation in the fact that till the year 2010 there were none or very small amount of research about the children's rights in the media. This has changed thanks to the School of Communication which is active under Matica hrvatska (Lat. Matrix Croatica) in the cooperation with the Office of Croatian Children's Rights Lawyer. The research aims at finding out the possible further steps in this obligation in the media. The core hypothesis claims that „Croatian media violate children's rights while reporting“. A special emphasis, as regards the case analysis, is put onto the children of the famous persons, especially in the case of divorce procedure or child custody disputes as well as onto the misuse of children in the context of political marketing. We conclude that the respect of children's rights in media is not at a satisfactory level.

Keywords: *children; rights; media; violation.*